Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 1989–1990

19 637 Vluchtelingenbeleid

Nr. 69

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 11 september 1990

Mede namens mijn ambtgenoten van Binnenlandse Zaken, Financiën, Onderwijs en Wetenschappen, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en voor Ontwikkelingssamenwerking en de Staatssecretaris van Justitie, doe ik U hierbij toekomen de **zesde halfjaarlijkse rapportage inzake het vluchtelingenbeleid**. Dit rapport behandelt de periode van 1 januari tot 30 juni 1990

Met de periodieke rapportage over het vluchtelingenbeleid wordt uitvoering gegeven aan de door Uw Kamer op 9 april 1987 aanvaarde motie van het lid Wiebenga waarin de regering werd verzocht de Kamer tenminste tweemaal per jaar te informeren omtrent de verschillende aspecten van het vluchtelingenbeleid en haar beleidsconclusies daaromtrent. Zoals gebruikelijk voeg ik hierbij, ter uitvoering van de eveneens op 9 april 1987 aanvaarde motie van de leden Melkert en Van Traa, ter kennisneming tevens copieën toe van de ambtsberichten van algemene aard die ik in de onderhavige periode aan de Staatssecretaris van Justitie zond.[1]

Gaarne verneem ik tegelegenertijd wanneer de leden van Uw Kamer deze zesde halfjaarlijkse rapportage in vaste commissie overleg wensen te bespreken.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek

[1] Ter inzage gelegd op de bibliotheek.

014642 F
ISSN 0921 - 7371
SDU uitgeverij 's-Gravenhage 1990

Inhoudsopgave

1.	**Inleiding**	**3**
2.	**Internationale vluchtelingen- en asielaangelegenheden**	**3**
2.1.	Algemene ontwikkelingen	3
2.2.	Internationaal overleg	4
2.2.1.	UNHCR aangelegenheden	4
2.2.1.1.	Institutioneel	4
2.2.1.2.	Operationeel	5
2.2.1.3.	Informele consultaties	5
2.2.2.	Schengen en de Europese Gemeenschappen	5
3.	**Nationale vluchtelingen- en asielaangelegenheden**	**6**
3.1.	Hervestiging van vluchtelingen	6
3.1.1.	Quotumbeleid	6
3.1.2.	Hervestigingsverzoeken UNHCR	7
3.2.	Individuele asielverzoeken	7
3.2.1.	Beleidsontwikkelingen	7
3.2.2.	Instroom asielzoekers	8
3.2.2.1.	Asielzoekers Schiphol-Oost	9
3.2.3.	Behandelde verzoeken	10
3.2.4.	Europese Commissie voor de Rechten van de Mens	10
4.	**Opvang en inburgering**	**11**
4.1.	Opvang en inburgering van uitgenodigde vluchtelingen	11
4.1.1.	Centrale opvang	11
4.1.2.	Landelijke Zelforganisaties van vluchtelingen	11
4.1.3.	Aanpassing In Huis-Model	11
4.2.	Opvangbeleid van asielzoekers	13
4.2.1.	Kwantitatieve problemen	13
4.2.2.	Kwalitatieve vraagstukken	14
4.2.3.	Europese Studieconferentie Opvangbeleid Asielzoekers	15
4.3.	Medische voorzieningen	15
4.3.1.	In en rond de opvangcentra	16
4.3.2.	Medische zorg in de gemeenten	17
4.4.	Onderwijs	18
4.4.1.	Basisonderwijs	18
4.4.2.	Voortgezet onderwijs	18
5.	**Financiële bijdragen aan internationale vluchtelingenprojecten**	**18**

1. INLEIDING

Deze rapportage over het vluchtelingenbeleid, waarin de regering uitvoering geeft aan de motie Wiebenga van 9 april 1987, bestrijkt de periode 1 januari – 30 juni 1990. Zoals gebruikelijk zijn, ter uitvoering van de motie Melkert en Van Traa, de in deze periode uitgebrachte algemene ambtsberichten bijgevoegd.

Op 22 februari 1990 stond de behandeling van de derde, vierde en vijfde halfjaarlijkse rapportage op de agenda van de vaste commissies voor buitenlandse zaken, justitie, het minderhedenbeleid en welzijn en cultuur. Door deze volle agenda bleef er niet voldoende tijd over ter beantwoording van alle door de leden van deze vaste commissies gestelde vragen. Het antwoord volgde in een later stadium schriftelijk. Bij de verslaglegging aan de Tweede Kamer over het vluchtelingenbeleid zal er naar blijven worden gestreefd de rapportage zo snel mogelijk op de verslagperiode te laten volgen, zodat het overleg met de vaste commissies over actuele onderwerpen kan gaan.

De vorm van deze zesde rapportage verschilt van de vorige verslagen in de zin dat de volgorde waarin de verschillende onderwerpen behandeld worden gewijzigd is, en dat ook beleidsvoornemens in de tekst verwerkt zijn.

De Interdepartementale Commissie Vluchtelingenbeleid (ICV), waarin onder andere de redactie van deze halfjaarlijkse rapportage wordt gecoördineerd, heeft naar aanleiding van de instelling van de Interdepartementale Stuurgroep Immigratie (ISI) haar werkzaamheden aangepast. De ICV richt zich op internationale vluchtelingen- en asielaangelegenheden en de raakvlakken daarvan met nationaal beleid, zoals in de halfjaarlijkse rapportage over het vluchtelingenbeleid wordt beschreven.

2. INTERNATIONALE VLUCHTELINGEN- EN ASIELAANGELEGENHEDEN

2.1. Algemene ontwikkelingen

Gedurende de verslagperiode was het VN-Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen (UNHCR) actief betrokken bij internationale pogingen oplossingen te vinden voor regionale vluchtelingensituaties. Het repatriëringsprogramma voor de voornamelijk uit Angola afkomstige Namibische vluchtelingen verliep voorspoedig. Er werd vooruitgang geboekt met de hervestiging van Vietnamezen in westerse landen en de legale emigratie uit Vietnam, onderdelen van het «Comprehensive Plan of Action for Indochinese Refugees» (CPA) (Genève, juni 1989). In Centraalamerika werd een begin gemaakt met de uitvoering van de besluiten en hulpprojecten ingevolge de in mei 1989 gehouden Centraal-Amerikaanse Vluchtelingenconferentie. In Oosteuropese landen hadden de politieke ontwikkelingen op korte termijn positieve invloed op de in deze landen gegenereerde vluchtelingenproblematiek.

Andere ontwikkelingen bleven echter zorg baren. Er dienden zich, door de verhevigde spanningen, onvoldoende in India verblijvende Tamils aan om georganiseerd naar Sri Lanka terug te keren en daar gebruik te maken van het UNHCR-rehabilitatieprogramma. Aan het einde van de verslagperiode laaide er een openlijke strijd op tussen Tamils en regeringstroepen, terwijl er juist aanleiding was voor een voorzichtig optimisme over de situatie op Sri Lanka.

Ten aanzien van de opvang van Iraakse Koerden in Turkije ontstond een impasse toen de Turkse regering in het voorjaar 1990 besloot de overeenkomst met UNHCR ter zake «om veiligheidsredenen» eenzijdig op te zeggen. Er werd geen voortgang geboekt met de vrijwillige terugkeer van Afghaanse vluchtelingen uit Pakistan onder andere door onderlinge onenigheid tussen Afghaanse groeperingen en een vermindering van de Pakistaanse controle in de vluchtelingengebieden. In de situatie van de in Frans-Guyana verblijvende Surinamers heeft zich sinds de vijfde halfjaarlijkse rapportage geen noemenswaardige verbetering voorgedaan.

De integrale uitvoering van het CPA raakte in een impasse door het uitblijven van overeenstemming over de niet-vrijwillige terugkeer van Vietnamese «boatpeople» die niet aan de criteria voor vluchtelingenschap blijken te voldoen. De landen van eerste opvang in de regio dreigden daarop unilaterale maatregelen te nemen. Het aldus uiteenvallen van het CPA zal «push-off»-praktijken in de hand werken en de bereidheid van de landen in de regio eerste opvang te bieden doen afnemen. Dit zal er tevens toe kunnen leiden dat buitenlandse schepen geen hulp meer willen bieden aan Vietnamese schipbreukelingen. Een CPA-werkoverleg te Manilla op 17 en 18 mei 1990 bracht een oplossing niet naderbij. Aan het einde van de verslagperiode pleitte Hoge Commissaris Stoltenberg tijdens een rondreis langs de voornaamste CPA-landen voor consensus. Een vierde bijeenkomst van het Steering Committee van het CPA zal eerst bijeenkomen wanneer er een gerede kans op het bereiken van overeenstemming bestaat.

2.2. Internationaal overleg

In de verslagperiode is in verschillende fora gesproken over vluchtelingen- en migratieaangelegenheden. Deze onderwerpen kwamen los van elkaar of tezamen op in onder andere de Verenigde Naties, de EG, de Raad van Europa en in Schengen-verband. De ernst en omvang van de problematiek eisen intensief internationaal overleg, doch het is de vraag of behandeling van vluchtelingen- en migratieaangelegenheden tezamen de doelmatigheid van het overleg bevordert. De regelingen en voorzieningen die in het kader van vluchtelingenbeleid enerzijds en van immigratiebeleid anderszijds beschikbaar zijn, verschillen immers sterk van elkaar. Daarbij kan niet ontkend worden, dat het beroep dat daarop wordt gedaan niet altijd zuiver is. De regering blijft er echter naar streven om vluchtelingen- en asielzaken en migratiezaken op hun eigen merites te behandelen. Dit komt nationaal onder andere tot uiting in de taakafbakening tussen de ICV en de ISI en internationaal in de steun van de regering voor UNHCR om bescherming en hulp te bieden aan vluchtelingen en asielzoekers.

2.2.1. UNHCR-aangelegenheden

2.2.1.1. Institutioneel

In oktober 1989 besloot het Uitvoerend Comité van UNHCR (EXCOM) tot instelling van een werkgroep, die de financiële situatie van UNHCR diende te analyseren. Het werkgroeprapport werd tijdens een speciale EXCOM-zitting op 28 en 29 mei 1990 behandeld. Deze EXCOM-vergadering kwam onder andere tot de conclusie dat UNHCR inkomsten en uitgaven beter in evenwicht dient te houden en bijgevolg drastisch dient te bezuinigen. Deze bezuinigingen zullen vooral moeten worden gezocht in een vergaande beperking van de personeelskosten en mogen niet ten koste gaan van het gebruikelijke hulppakket ten behoeve van de mandaatsvluchtelingen. Inmiddels heeft de nieuwe Hoge Commissaris,

Thorvald Stoltenberg, een begin gemaakt met een geleidelijke afslanking van zijn staf en een reorganisatie van het hoofdkwartier te Genève en het netwerk van veldkantoren. EXCOM stelde de begroting voor 1990 vast op $ 378 mln., een aanmerkelijk lager bedrag dan in 1989.

In het kader van deze reorganisatie werd eveneens de functie van UNHCR-vertegenwoordigingen heroverwogen. Naar aanleiding van de motie Van Traa van 13 juni 1990 (aanvaard op 5 juli 1990) over de mogelijke sluiting van het UNHCR-kantoor te Den Haag heeft de regering de Hoge Commissaris over de gevoelens van de Tweede Kamer ingelicht en er bij de Hoge Commissaris op aangedrongen, dat hij de regering zou consulteren over eventuele wijzigingen in de status van dit UNHCR-kantoor. De regering is er daarbij vanuit gegaan dat UNHCR zich bij een op doelmatigheidsverhoging gerichte reorganisatie zal laten blijven leiden door het uitgangspunt van een toereikende mandaatsuitoefening. Inmiddels heeft de Hoge Commissaris de regering zijn voornemen medegedeeld het UNHCR-kantoor te Brussel te verheffen tot regionale BENELUX-vertegenwoordiging en de taken van het UNHCR-kantoor in Den Haag door de regionale vertegenwoordiging te laten overnemen.

2.2.1.2. Operationeel

De discussie over de financiële en beheerscrisis van UNHCR richtte zich ook in Nederland op de wijze waarop UNHCR zijn mandaat van bescherming van en hulp aan vluchtelingen uitoefent. In Nederland leidde deze gedachtenwisseling tot de bevestiging dat UNHCR in staat dient te worden gesteld om op doelmatige wijze het voortouw te nemen bij duurzame oplossingen voor het vluchtelingenprobleem, dit in nauwe samenwerking met andere VN- en internationale organisaties en particuliere instellingen. De Nederlandse bijdragen aan UNHCR-projecten zijn onder 5 vermeld.

In de verslagperiode heeft UNHCR voor vele speciale programma's een extra beroep op de donoren moeten doen voor financiële middelen.

2.2.1.3. Informele consultaties

De zogenaamde informele intergouvernementele consultaties tussen een aantal westerse landen en UNHCR over vluchtelingen- en asielaangelegenheden werden onder leiding van de «coördinator voor Europa» Jonas Widgren voortgezet. Deze gedachtenwisseling over een samenhangend vluchtelingen- en asielbeleid richtte zich in de verslagperiode op thema's als lange termijn-strategieën, asielprocedures en asielzoekers afkomstig uit Oosteuropese landen. Daarbij kwamen onderwerpen aan de orde als oorzakenbestrijding, duurzame oplossingen voor vluchtelingensituaties, en de zorg voor snelle, doch zorgvuldige asielprocedures, die onder druk staan van de sterk toegenomen instroom van asielzoekers. De verdubbeling van het aantal individuele asielverzoeken in Nederland bleek geen opzichzelfstaand verschijnsel, evenmin als beleidsmatige en technische onverwijderbaarheid van afgewezen asielzoekers, of de praktijk van meervoudige asielverzoeken.

Duidelijk tekende zich de opvatting af, dat de vluchtelingen- en asielproblematiek een globale, interdisciplinaire aanpak behoeft en dat zonder internationale afstemming van beleidsmaatregelen een doelmatige aanpak conform de uitgangspunten van het Vluchtelingenverdrag van Genève nauwelijks mogelijk is.

2.2.2. Schengen en de Europese Gemeenschappen

Tijdens de vergadering van ministers belast met Immigratiezaken is op 15 juni 1990 te Dublin de «Overeenkomst betreffende de vaststelling van

de staat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek dat bij één van de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen wordt ingediend» door alle Lid-Staten met uitzondering van Denemarken getekend. Uitgangspunt bij de behandeling is de band die er op enigerlei wijze bestaat tussen een Lid-Staat en de asielzoeker. In de vijfde halfjaarlijkse rapportage inzake het vluchtelingenbeleid werd Uw Kamer reeds uitvoerig geïnformeerd over de opzet en systematiek van deze overeenkomst.

De Nederlandse regering heeft bij de ondertekening voorbehoud over ratificatie gemaakt, dat procedureel in verband stond met de positie van Denemarken en inhoudelijk berust op de overweging dat het streven om te komen tot een communautaire aanpak van het personenverkeer op korte termijn het meest gediend is met de ondertekening door alle twaalf Lid-Staten (brief van de Minister van Justitie d.d. 20 juni 1990 (vergaderjaar 89/90 nr. 21 606 nr. 1)).De tekst van de overeenkomst is als bijlage gevoegd bij een brief van de Minister van Justitie aan uw Kamer d.d. 28 juni 1990.

Op het gebied van harmonisatie van het asielbeleid, waartoe de Europese Raad van Straatsburg eind december 1989 opriep, bereidde Nederland samen met de BRD een questionaire over het asielrecht van de Lid-Staten voor om tot inventarisatie van het asielbeleid te komen.

De «Overeenkomst ter uitvoering van het tussen de regeringen van de staten van de Benelux Economische Unie, de Bondsrepubliek Duitsland, en de Franse Republiek op 14 juni 1985 te Schengen gesloten Akkoord betreffende de geleidelijke afschaffing van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen» werd op 19 juni 1990 te Schengen getekend. Voor wat betreft de inhoud van de overeenkomst wordt verwezen naar de stukken behorende bij de Handelingen van het plenair debat met uw Kamer d.d. 13 juni 1990 (vergaderjaar 89/90, nr. 19 326, nrs. 32 t/m 34 en 39).

Met UNHCR vonden consultatieve bijeenkomsten plaats over de ontwerp tekst van de EG- en Schengen overeenkomsten, respectievelijk door de voorzitter van de Ad Hoc Groep Immigratie en de toenmalige Schengenvoorzitter, Staatssecretaris P. Dankert, en Staatssecretaris A. Kosto.

3. NATIONALE VLUCHTELINGEN- EN ASIELAANGELEGENHEDEN

3.1. Hervestiging van vluchtelingen

3.1.1. Quotumbeleid

In de verslagperiode werd uitvoering gegeven aan het quotumbeleid, op grond waarvan jaarlijks 500 vluchtelingen worden uitgenodigd voor hervestiging in Nederland. Daartoe vonden selectiemissies plaats naar Turkije, Hong Kong, Thailand, Maleisië, Irak en Pakistan. Daaraan werd deelgenomen door vertegenwoordigers van de Ministeries van Buitenlandse Zaken, Justitie en Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC) en enkele malen door een arts van het Centrum Gezondheidszorg Vluchtelingen (CGV).

In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de in de verslagperiode door Nederland uitgenodigde vluchtelingen. Bij de selectie van de door UNHCR voor hervestiging in Nederland voorgestelde personen blijken de daadwerkelijke mogelijkheden voor hun opvang in Nederland en hun

begeleiding gedurende het aanpassingsproces in de Nederlandse maatschappij van toenemend belang te worden. Mede naar aanleiding van de bevindingen van een oriëntatiemissie in het kader van de ICV, die van 21 mei tot 1 juni 1990 Indonesië en de Filippijnen heeft bezocht, zal in samenspraak met UNHCR getracht worden zo evenwichtig mogelijk samengestelde groepen vluchtelingen uit te nodigen.

Tijdens deze missie werden besprekingen gevoerd met de voor vluchtelingenaangelegenheden verantwoordelijke autoriteiten in beide landen en werden bezoeken gebracht aan de vluchtelingenkampen. Zowel de Filippijnen als Indonesië blijven eerste opvang bieden aan Vietnamese «boatpeople». Ernstige zorg baarde de situatie op het Indonesische eiland Galang waar de vluchtelingenpopulatie in enkele maanden tijd verviervoudigd was, mede als gevolg van het gebrek aan bereidheid van andere landen in de regio om Vietnamezen op te nemen. Onderzocht wordt of de eerstvolgende selectiemissies naar deze landen kunnen worden gestuurd.

3.1.2. Hervestigingsverzoeken UNHCR

Bij UNHCR blijft bezorgdheid bestaan over de hervestigingsmogelijkheden van erkende vluchtelingen. Geconstateerd wordt, dat de regeringen van hervestigingslanden zich in hun financiële en opvangmogelijkheden beperkt zien door de sterke toename van individuele asielprocedures en het in praktijk niet-verwijderen van afgewezen asielzoekers.

Het huidige Nederlandse opvang- en begeleidingsbeleid voor te hervestigen vluchtelingen brengt met zich mee, dat er voorkeur bestaat voor groepsgewijze overkomst. Tot opvang van individuele gevallen kan om praktische redenen slechts worden overgegaan in de speciale programma's, zoals de «emergency cases», TOM's, ODP, Neddrill en gezinshereniging. Een cijfermatig overzicht van onder deze programma's uitgenodigde personen is in bijlage 2 opgenomen.

3.2. Individuele asielverzoeken

3.2.1. Beleidsontwikkelingen

Als gevolg van de nog immer wassende stroom asielverzoeken en het intensieve beroep op de in de asielprocedure openstaande rechtsmiddelen is de behandelingsduur van de asielverzoeken sterk toegenomen. De daaruit voortvloeiende langdurige onzekerheid voor de betrokken asielzoeker vormt vanuit humaan oogpunt een onbevredigende situatie. Voorts zijn er grote bestuurlijke en budgettaire consequenties.

Nadat door eerdere maatregelen als het aanwerven van extra personeel en herschikking van werkprocessen de verwerkingscapaciteit werd afgestemd op de behandeling van 8 000 asielverzoeken, besloot de Ministerraad op 9 februari 1990 op grond van de explosieve groei van het aantal asielverzoeken in 1989 (bijna 14 000) middelen ter beschikking te stellen om de verwerkingscapaciteit in de loop van 1990 af te stemmen op de behandeling van 14 000 verzoeken. De werving ten behoeve van uitbreiding van het ambtenarenapparaat op het Ministerie van Justitie, Directie Vreemdelingenzaken, is in mei 1990 van start gegaan.

De benodigde groei van deze Directie maakte een verandering in de werkwijze en organisatie noodzakelijk. Deze reorganisatie heeft op 1 juli 1990 zijn beslag gekregen.

De Directie bestaat thans uit twee stafafdelingen (voor beleidsontwikkeling en voor informatie en beheer) en vier regio's die elk voor een

bepaald deel van het land verantwoordelijk zijn voor de integrale uitvoering van de Vreemdelingenwet. Naast bevordering van een efficiënte bedrijfsvoering en het in de toekomst gemakkelijker verwerken van verdere groei, is één van de doelen verbetering van de samenwerking met de met de uitvoering van de Vreemdelingenwet belaste functionarissen bij de afhandeling van individuele asielverzoeken, met inbegrip van de verwijdering van vreemdelingen wier asielverzoek is afgewezen. Tevens wordt betere informatie-uitwisseling met de advocatuur en ander verleners van rechtsbijstand beoogd teneinde het aantal aangespannen juridische procedures te doen afnemen.

Naast uitbreiding van het ambtelijk apparaat werden ook andere maatregelen genomen om de gemiddelde behandelingsduur van asielverzoeken tot een aanvaardbaar niveau terug te brengen. Tot voor kort werd één van de voornaamste knelpunten gevormd door de lange appointeringstermijnen, oplopend tot negen maanden, van aangespannen kort gedingen bij de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage. In de verslagperiode trad op 1 maart 1990 de «Wet tot wijziging van de Vreemdelingenwet met betrekking tot de regeling van de bevoegdheid van de rechter in kort geding in geschillen betreffende de uitvoering van de Vreemdelingenwet» in werking. Deze wet behelst de centrale aanmelding van kort gedingen bij de President van de arrondissementsrechtbank in 's-Gravenhage, die de gedingen vervolgens, naast 's-Gravenhage zelf verdeelt over de nevenzittingsplaatsen Amsterdam, Haarlem, Zwolle en 's-Hertogenbosch. Een en ander heeft tot doel de appointeringstermijnen, mede door het gerichter kunnen inzetten van extra personeel, aanzienlijk te verkorten. In de volgende halfjaarlijkse rapportage zal hierop worden teruggekomen.

Voorts werd op 25 juni 1990 de Commissie Analyse asielprocedure en opvang van asielzoekers, onder voorzitterschap van het voormalig lid van de Raad van State de heer mr A. Mulder, geïnstalleerd. Deze commissie heeft tot taak de procedure van behandeling van asielaanvragen alsmede de wijze van opvang (vanaf het moment van aankomst in Nederland tot de uitstroom uit de Regeling Opvang Asielzoekers) tegen het licht te houden. Daarnaast zal de commissie zich buigen over de problematiek van de niet-verwijderbare vreemdelingen. Leidraad hierbij vormen de verplichtingen die in dit kader voortvloeien uit het geldende internationale en nationale recht. De rond de jaarwisseling voorziene rapportage dient voorstellen te bevatten teneinde de procedures waar mogelijk doelmatiger en sneller te laten verlopen, met inbegrip van voorstellen voor het wegnemen van knelpunten door middel van wetswijziging.

3.2.2. Instroom asielzoekers

Het aantal asielverzoeken is in de eerste zes maanden van 1990 (8808) ten opzichte van dezelfde periode in 1989 (5252) met 67,7% toegenomen.

De belangrijkste herkomstlanden waren in de verslagperiode:

1.	Sri Lanka	1188	13,49%
2.	Libanon	990	11,24%
3.	Somalië	739	8,39%
4.	Polen	527	5,98%
5.	Iran	489	5,55%
6.	Ethiopië	482	5,47%
7.	Nigeria	471	5,35%
8.	Ghana	414	4,70%

9.	Afghanistan	409	4,64%
10.	Turkije	358	4,06%

Voor een gespecificeerd overzicht van het aantal asielzoekers dat zich in de eerste zes maanden van 1990 meldde wordt verwezen naar bijlage 1.

Recent werd de gemeente Eindhoven geconfronteerd met een zodanig grote en plotselinge toename van het aantal asielzoekers dat een verantwoorde opvang niet meer mogelijk was. Om hieraan het hoofd te bieden werd overgegaan tot een versnelde behandeling van de ingediende asielverzoeken. De uitvoering van deze spoedprocedure werd mede mogelijk gemaakt door de toegenomen verwerkingscapaciteit van het bij de procedures betrokken ambtelijke en rechterlijke apparaat, zij het dat deze capaciteit weer onttrokken diende te worden aan de reguliere behandeling van asielverzoeken.

Door middel van een gerichte inzet van contact- en beslissingsambtenaren kunnen de asielzoekers na aanmelding direct worden gehoord over hun asielmotieven. Sterker dan voorheen wordt getracht reeds na het gehoor aan de asielzoeker voorlichting te geven over de kans van slagen van het asielverzoek. Uiteraard wordt op zorgvuldige wijze en getoetst aan individuele gronden op het verzoek beslist. De praktijk leert evenwel dat voorlichting over de procedure en de kans van slagen tot gevolg heeft gehad dat meer dan de helft van de betrokken asielzoekers, veelal na overleg met hulpverleners, heeft besloten het asielverzoek in te trekken. Hierdoor kan de procedure enorm worden bekort.

De spoedprocedure heeft voorts tot doel het verwijderingsbeleid juist ten aanzien van asielzoekers wier asielmotieven als duidelijk ongegrond gekwalificeerd kunnen worden, aan te scherpen. Daarom is overgegaan tot het op ruimere schaal toepassen van de mogelijkheden die artikel 26 van de Vreemdelingenwet zou kunnen bieden voor het toepassen van de maatregel van inbewaringstelling. Conform deze bepaling kunnen vreemdelingen wier uitzetting is gelast in bewaring worden gesteld indien het belang van de openbare rust, van de openbare orde of van de nationale veiligheid dat vordert.

Voor een verdere toelichting op bovengeschetste spoedprocedure zij verwezen naar de antwoorden op de vragen dienaangaande van het kamerlid mr J.G.C. Wiebenga d.d. 20 augustus 1990 (nr. 2899007140).

3.2.2.1. Asielzoekers op Schiphol-Oost

In de eerste helft van 1990 vroegen 3308 vreemdelingen asiel bij de doorlaatpost Schiphol (in het jaar 1988 waren dit er 1018 en in 1989 3582). Daarvan werden er in totaal slechts 190 ondergebracht in het opvangcentrum voor asielzoekers te Schiphol-Oost.

Een groot aantal van deze vreemdelingen is bij indiening van het asielverzoek op Schiphol-Oost niet meer in het bezit van enig reis- en/of indentiteitsdocument. Met het oog op het voorkomen hiervan is een aantal maatregelen genomen. Er vindt regelmatig overleg plaats met de betrokken luchtvaartmaatschappijen en er worden meer gate-checks uitgevoerd. Op deze wijze kunnen ook gegevens worden verkregen over de afgelegde reisroutes. De plannen voor de ontwikkeling van een nieuw opvangcentrum ter vervanging van het huidige Schiphol-Oost verkeren in een vergevorderd stadium.

Een voorstel tot wijziging van artikel 7a van de Vreemdelingenwet, dat het mogelijk moet maken dat het opvangcentrum ook buiten het

Schiphol-terrein kan worden gesitueerd, is in juli 1990 ter advisering aan de Raad van State voorgelegd. Tevens voorziet het voorstel tot wetswijziging in de mogelijkheid om verstekelingen, die in steeds grotere getale arriveren in de havens van Rotterdam en Amsterdam, onder te brengen.

3.2.3. Behandelde verzoeken

In de eerste helft van 1990 zijn 6795 verzoeken om asiel behandeld:

Toegelaten vluchtelingen	individueel	560
	uitgenodigd	444
Vergunning tot verblijf		705
Afgewezen		5086

In het kader van asielverzoeken zijn in de eerste zes maanden van dit jaar in totaal 2499 aangespannen kort gedingen ten departemente afgehandeld. De Presidenten van de verschillende arrondissementsrechtbanken wezen 515 verzoeken om de uitzetting onrechtmatig te verklaren hangende de behandeling van het ingediende herzieningsverzoek af; in veertien gevallen was er sprake van een toewijzend vonnis. Daarnaast werden 1966 geappointeerde kort gedingen voortijdig ingetrokken terwijl vier verzoeken als niet-ontvankelijk werden gekwalificeerd.

Bedroeg de voorraad af te handelen kort gedingen per 1 januari 1990 nog 2473 gevallen, per 1 juli is deze voorraad, ondanks het aanbod van 1933 nieuwe kort gedingen, afgenomen tot 1907. Laatstgenoemd cijfer behoort feitelijk nog verminderd te worden met de 515 kort gedingen die om uiteenlopende redenen werden aangehouden. Deze zaken zijn weliswaar formeel nog niet afgedaan en derhalve opgenomen in de huidige voorraad, maar de inhoudelijke beoordeling vond wel reeds plaats.

In de eerste zes maanden van 1990 zijn 2875 vreemdelingen uit Nederland verwijderd, onder wie 550 asielzoekers. Het vertrek van laatstgenoemden vond deels plaats op vrijwillige basis; in 238 gevallen was er sprake van uitzetting.

3.2.4. Europese Commissie voor de Rechten van de Mens

Op 2 april 1990 diende een tweetal Libanese asielzoekers een klacht tegen de Nederlandse regering in bij de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens in Straatsburg wegens schending van artikel 3 EVRM (onmenselijke behandeling). Betrokkenen stelden dat zij bij gedwongen terugkeer naar Libanon een reëel risico zouden lopen te worden blootgesteld aan een behandeling die in strijd is met artikel 3 EVRM.

In haar zitting d.d. 18 mei 1990 verklaarde de Commissie de klacht niet ontvankelijk. In haar beslissing overwoog de Commissie dat oorspronkelijke verklaringen van het tweetal betrekking hadden op de algemene situatie in Libanon, de President in Haarlem reeds had gekeken naar de toepasselijkheid van artikel 3 EVRM en dat betrokkenen bij terugkeer naar Libanon geen reëel risico op een onmenselijke behandeling als bedoeld in artikel 3 EVRM zouden lopen.

Een klacht van drie Tamils bij de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens wegens schending van artikel 3 EVRM werd ingetrokken. Nadere beschouwing van hun zaken leidde tot het besluit hen om humanitaire redenen verblijf toe te staan in Nederland.

4. OPVANG EN INBURGERING

4.1. Opvang en inburgering van uitgenodigde vluchtelingen

4.1.1. Centrale opvang

In de verslagperiode zijn 298 vluchtelingen aangekomen, waaronder twee groepen Vietnamezen en twee groepen Iraniërs De groepen Vietnamezen zijn afkomstig uit Thailand. Beide groepen bevatten ieder drie gehandicapte vluchtelingen, die ook onder de Twenty Or More-regeling vallen. De groepen Iraniërs zijn afkomstig uit Turkije. De gemiddelde opvangduur van de uitgenodigde vluchtelingen in de centrale opvang in de verslagperiode was 2,6 maanden. In de verslagperiode zijn vier gemeenten aangemerkt als kerngemeente (zie Bijlage 3)

4.1.2. Landelijke zelforganisaties van vluchtelingen

In december 1989 verscheen het rapport van de stichting Research voor Beleid over de uitvoering van steunfunctietaken door organisaties voor vluchtelingen. In de eerste helft van dit jaar is overleg gevoerd met VluchtelingenWerk en de Federatie van Vluchtelingen Organisaties Nederland (VON) over de resultaten van dit rapport. In de volgende verslagperiode zal een beslissing worden genomen over de vraag welke organisatie het beste de ondersteunende taak ten aanzien van eigen organisaties van vluchtelingen op zich zal kunnen nemen.

Eveneens worden de subsidiabele taken van de eigen organisaties van vluchtelingen tegen het licht gehouden. De organisaties van vluchtelingen worden tot op heden gesubsidieerd op basis van de Nota Vluchtelingenbeleid (1986) voor activiteiten op het gebied van emancipatie, cultuurbeleving, belangenbehartiging, participatie en relatieverbetering. Er is thans tevens sprake van een gezamenlijke wens van zelforganisaties en overheid om meer aandacht dan voorheen te richten op de versterking van de maatschappelijke positie van vluchtelingen op het terrein van werkgelegenheid en scholing. De rol van zelforganisatie dient op dit terrein met name als intermediair (motiverend, voorlichtend, signalerend) tussen de eigen doelgroep en de reguliere voorzieningen te worden gezien. In de tweede helft van het jaar zal het bovenstaande nader worden uitgewerkt in een notitie.

4.1.3. Aanpassing In Huis-model

Het In Huis-model voor het opvangen van erkende vluchtelingen is in 1982 ingevoerd. Het model is gebaseerd op een kort verblijf in een centraal opvangcentrum, waarna de vluchtelingen een opvangprogramma volgen in de gemeente, waar zij worden gehuisvest. Het opvangprogramma wordt dus grotendeels gedecentraliseerd uitgevoerd. De gemeente kan achtereenvolgens drie stimuleringsuitkeringen van het ministerie van WVC ontvangen voor de (mede)financiering van het opvangprogramma. Het opvangprogramma in de gemeenten bestaat uit lessen Nederlandse taal, maatschappelijke oriëntatie en maatschappelijke begeleiding van de vluchtelingen.

In de verslagperiode is besloten het opvangmodel kritisch te bezien en zonodig aan te passen. In januari 1990 heeft de Algemene Rekenkamer een rapport uitgebracht over het In Huis-model. De Rekenkamer kwam tot de conclusie, dat het decentrale gedeelte van het In Huis-model onvoldoende garantie bood, dat uitgenodigde vluchtelingen na drie tot vijf jaar zelfstandig in de Nederlandse samenleving functioneren.

Er is dus onderzocht, of enkele onderdelen van het In Huis-model kunnen worden verbeterd. Het gaat om de volgende onderdelen:

– In het verleden is gebleken, dat de tweede en derde stimuleringsuitkering door veel gemeenten niet werd aangevraagd. De reden hiervoor is, dat de procedure voor het aanvragen van de drie stimuleringsuitkeringen in praktijk te omslachtig werd gevonden. Onderzocht is, of de drie uitkeringen kunnen worden samengevoegd. Het voordeel hiervan is, dat de administratieve verwerking bij zowel de gemeente als de rijksoverheid eenvoudiger wordt. Een tweede voordeel is, dat de gemeente de stimuleringsuitkeringen flexibeler kan besteden.

– De lessen Nederlandse taal brengen de vluchtelingen in praktijk niet altijd op het gewenste niveau om een opleiding te volgen of te werken. Onderzocht is, of er eindtermen voor de lessen Nederlandse taal van het opvangprogramma kunnen worden ontwikkeld. Deze eindtermen vormen de omschrijving van het niveau van taalbeheersing, dat de vluchtelingen na afloop van het opvangprogramma zouden moeten hebben bereikt.

– In het opvangprogramma moet aandacht worden besteed aan de maatschappelijke oriëntatie van de vluchtelingen. De vluchteling moet wegwijs worden gemaakt in de Nederlandse samenleving, in het bijzonder in zijn eigen woonplaats. Tot nu toe werd aan de gemeente overgelaten hoe deze voorlichting over de Nederlandse samenleving in het opvangprogramma wordt opgenomen. In praktijk bleek, dat de maatschappelijke oriëntatie vaak werd opgenomen in de lessen Nederlandse taal en dat deze vaak niet voldoende is om zelfstandig de weg te vinden in de Nederlandse samenleving.
Onderzocht is, of er ook voor de maatschappelijke oriëntatie eindtermen kunnen worden ontwikkeld. Deze eindtermen zijn de omschrijving van de kennis en de vaardigheden, die vluchtelingen zouden moeten hebben om de weg te vinden in de Nederlandse samenleving en gebruik te maken van de algemene voorzieningen in Nederland. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan kennis van het stelsel van sociale voorzieningen en vaardigheden in het invullen van de nodige formulieren voor het aanvragen van uitkeringen.

– Tevens is een begin gemaakt met het ontwikkelen van een cursus maatschappelijke oriëntatie. Deze cursus zal bestaan uit een cursusboek voor de vluchtelingen en een handleiding voor de docenten die maatschappelijke oriëntatie verzorgen in de gemeenten. Deze cursus is bedoeld als service aan de gemeenten. De gemeenten, waar vluchtelingen worden opgevangen, zijn niet verplicht de cursus te gebruiken.

– Ten slotte is nagegaan of de lessen Nederlandse taal kunnen worden gecombineerd met werk tijdens het opvangprogramma in de gemeenten. Totnutoe is er van uitgegaan, dat de vluchtelingen eerst de Nederlandse taal goed moesten beheersen, voordat zij zouden kunnen gaan werken. De kans op de arbeidsmarkt zou klein zijn zonder kennis van het Nederlands. De Nederlandse taal wordt zo echter in een isolement geleerd. Er zal nu worden geëxperimenteerd met een opvangprogramma, waarin de vluchtelingen tegelijkertijd taallessen volgen, werkervaring opdoen en hun taalkennis in praktijk brengen.

Al deze beoogde veranderingen hebben tot doel de kwaliteit van het In Huis-model te verbeteren. Inmiddels zijn enkele voorgenomen veranderingen reeds in praktijk gebracht in het opvangprogramma van de gemeente Amersfoort. De drie stimuleringsuitkeringen zijn samengevoegd tot één uitkering aan de gemeente. De gemeente Amersfoort

heeft een opvangprogramma georganiseerd, dat is gebaseerd op een zogenaamde «trajectbenadering». Dat betekent, dat voor iedere vluchteling een «traject» wordt ontworpen om bepaalde doelen op het gebied van taalbeheersing, werk en onderwijs te bereiken. Het opvangprogramma bestaat uit het begeleiden van de vluchteling bij het volgen van dit traject. Andere gemeenten zullen worden gestimuleerd deze opzet van het opvangprogramma eveneens toe te passen bij de opvang van vluchtelingen. In de tweede helft van 1990 zullen deze experimenten worden voortgezet.

4.2. Opvangbeleid van asielzoekers

In de rapportages van 1989 is uitgebreid ingegaan op de evaluatie van de Regeling Opvang Asielzoekers (ROA). Per 1 januari 1990 zijn de wijzigingsvoorstellen naar aanleiding van de evaluatie van kracht geworden.

Belangrijkste wijzigingen betroffen een verhoging van de rijksbijdrage aan gemeenten van f 645 tot f 720 per maand per asielzoeker, en een verlenging van de periode gedurende welke asielzoekers, die een verblijfsvergunning hebben gekregen, gebruik mogen blijven maken van de ROA-voorziening tot maximaal drie maanden.

De ervaringen in het afgelopen halfjaar hebben geleerd dat het opvangmodel van de ROA naar behoren functioneert (conform evaluatie-onderzoek ROA), maar dat zich steeds duidelijker kwantitatieve en kwalitatieve vraagstukken aftekenen die extra middelen en beleidsaanpassingen vragen.

4.2.1. Kwantitatieve problemen

De kwantitatieve eisen, die gesteld worden aan het opvangbeleid, worden niet alleen veroorzaakt door de niet afnemende hoge instroom van asielzoekers in de ROA (gedurende het eerste halfjaar 1990 6840), maar vooral door de langdurige periode waarin asielzoekers in de ROA-voorzieningen moeten verblijven in afwachting van de definitieve beslissing op hun asielverzoek. Gebleken is dat 40% van de asielzoekers die sinds eind 1987 in de ROA opgenomen zijn, per 1 juli 1990 nog steeds van de ROA-voorzieningen gebruikmaken.

De verwachting is dat dit langdurig verblijf in de ROA in de komende periode nog zal toenemen door het steeds omvangrijker worden van de categorie niet-verwijderbare afgewezen asielzoekers. Ongeveer een derde van de instroom van asielzoekers blijkt beleidsmatig verwijderbaar. Per 1 maart 1990 bevonden zich 5800 personen uit deze categorie in de ROA; per 1 juli 1990 was dit aantal al gegroeid tot 7100: ruim 40 % van de totale populatie in de opvang (16 756)!

Vanuit de optiek van de beheersbaarheid van de ROA wordt met belangstelling uitgekeken naar de bevindingen van de Commissie Mulder (zie 3.2.1.)

Ondertussen heeft een en ander er toe geleid dat de doorstroming in de gemeentelijke opvangplaatsen stagneert. Ultimo juni 1990 waren door de gemeenten 12 733 ROA-plaatsen opgeleverd, die alle zijn bezet. Voor 1990 zijn door gemeenten nog 3630 nieuwe ROA-plaatsen toegezegd.

Gemeenten blijken echter niet tijdig genoeg nieuwe plaatsen te kunnen opleveren. Zij voeren hiervoor aan dat zij over onvoldoende geschikte woningen, c.q. nieuwbouw-contingenten beschikken. Verder worden zij voor problemen gesteld doordat zij voor vervangende woonruimte

moeten zorgen voor asielzoekers die een vergunning tot verblijf hebben gekregen.

Een en ander houdt in dat het tekort aan decentrale opvangplaatsen thans met circa 440 per maand toeneemt. Aan het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) is gevraagd in samenwerking met WVC actie te ondernemen om de decentrale opvangcapaciteit op het vereiste peil te brengen. Uitgangspunt van het opvangbeleid blijft immers ongewijzigd, decentrale opvang, na een centrale opvang van in principe korte duur.

In februari 1990 is door het kabinet toestemming verleend om in 1990 vijf nieuwe AZC's (Asielzoekerscentrum) in te richten, waardoor de totale centrale opvangcapaciteit werd verhoogd tot 4000 opvangplaatsen. De verwachting is echter dat, indien niet op korte termijn meer decentrale opvangplaatsen beschikbaar komen, opnieuw uitbreiding van de centrale opvangcapaciteit aan de orde is.

4.2.2. Kwalitatieve vraagstukken

Wat betreft de kwalitatieve, beleidsinhoudelijke vraagstukken waarmee het opvangbeleid in toenemende mate wordt geconfronteerd valt het volgende op te merken.

De langdurige periode die asielzoekers in de decentrale opvang moeten doorbrengen maakt het noodzakelijk dat meer aandacht wordt besteed aan mogelijkheden voor tijdsbesteding van asielzoekers. In het mondeling overleg van 22 februari 1990 is reeds aangekondigd dat beleidsontwikkeling ter zake zal worden gestimuleerd. Aan een onderzoeksbureau is door WVC de opdracht gegeven te onderzoeken wat er in de verschillende locale situaties voor mogelijkheden zijn om projecten in het kader van tijdsbesteding te ontwikkelen. Verschillende gemeenten hebben reeds in dit kader initiatieven genomen, zoals het organiseren van taalcursussen, vrijwilligerswerk en leer-werkprojecten. Gelet op het grote aantal asielzoekers dat een afwijzende beslissing krijgt op hun asielaanvraag en derhalve weer naar het land van herkomst moet terugkeren, zal de nadruk bij de opzet van projecten moeten liggen op het bijbrengen van vaardigheden die asielzoekers ook elders kunnen gebruiken. Het ligt in het voornemen om de vestiging van het kantoor van de International Organisation for Migration (IOM) in Den Haag in het najaar van 1990 aan te grijpen om in overleg met andere organisaties te bezien of initiatieven kunnen worden ontwikkeld om vrijwillige terugkeer van afgewezen asielzoekers te stimuleren.

Niet alleen in de decentrale opvang bestaat het vraagstuk van een zinvolle invulling van de tijdsbesteding van asielzoekers. Ook in de centrale opvang zal in het komende jaar de nodige aandacht moeten worden besteed aan een verbetering c.q. intensivering van de faciliteiten en het ontwikkelen van activiteiten in de centra. De veranderende samenstelling van de instroom van asielzoekers, te weten meer gezinnen met kinderen, betekent ook een aanpassing in het aanbod van voorzieningen. Zo zijn onlangs in alle centra nieuwe binnen- en buitenspeelvoorzieningen gebracht. Tegelijkertijd betekent de komst van meer kinderen dat moet worden bezien in hoeverre ook reeds in de AZC's een bepaalde vorm van onderwijs gestart kan worden ter voorbereiding op de deelname van deze kinderen aan de reguliere onderwijsvoorzieningen in de gemeentelijke opvang. Over dit onderwerp is overleg gaande met het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen (OenW).

Een ander probleem is het toenemend aantal minderjarige kinderen, dat zonder ouders naar Nederland komt. De AZC's zijn niet in voldoende mate toegerust om deze kinderen die begeleiding te bieden die noodza-

kelijk is. Met de stichting Bijzonder Jeugdwerk is op 16 mei 1990 overeenstemming bereikt over de inrichting van 80 plaatsen in het jeugdinternaat Valentijn te Nunspeet voor de eerste opvang en begeleiding van minderjarige alleenstaande asielzoekers van 13 tot 17 jaar. Extra beroepskrachten worden aangetrokken om hen een intensievere begeleiding te kunnen geven, met name ter voorbereiding op hun zelfstandig participeren en functioneren in de Nederlandse samenleving. Nadat de voogdij is geregeld, is de Minister van Justitie verantwoordelijk voor de huisvesting van deze minderjarige kinderen in een pleeggezin of voor een vorm van begeleide kamerbewoning. Opening van het internaat Valentijn voor alleenstaande minderjarige asielzoekers vond plaats op drie augustus 1990.

4.2.3. Europese studieconferentie opvangbeleid asielzoekers.

In de vorige halfjaarlijkse rapportage is gemeld dat in november 1989 door het ministerie van WVC een studieconferentie georganiseerd over het opvangbeleid asielzoekers. Het was voor het eerst dat vertegenwoordigers van (bijna) alle Westeuropese landen bij elkaar waren om problemen van de opvang van asielzoekers met elkaar te bespreken. Het eindverslag dat thans gereed is gekomen met conclusies en een inventarisatie van belangrijke kenmerken van de verschillende opvangsystemen, is als bijlage bij deze rapportage gevoegd.

Het opvangbeleid in de verschillende Europese landen blijkt in veel opzichten gemeenschappelijke problemen te ondervinden, maar in aanpak nogal uiteen te lopen. De meeste Europese landen kennen geen of slechts in geringe mate decentrale opvang, zoals wij dat in Nederland kennen.

In geen enkel ander Europees land wordt op zo'n grote schaal als in Nederland gewerkt met de inzet van vrijwilligers. In een aantal landen, Frankrijk, Noorwegen en Zwitserland, is het asielzoekers toegestaan te werken. In de meeste landen is de tijdsbesteding ten gevolge van de lange asielprocedures een groot probleem.

Een algemene conclusie was dat de lange duur van asielprocedures een verantwoord opvangbeleid bemoeilijken.

Omdat deze eerste bijeenkomst niet meer kon zijn dan een eerste discussie, en de behoefte groot was over een aantal gerichte onderwerpen nader informatie uit te wisselen, is afgesproken dat in 1990, op initiatief van de Scandinavische landen, een vervolgconferentie zou moeten worden georganiseerd.

4.3. Medische voorzieningen

Met betrekking tot de toegankelijkheid van de medische voorzieningen voor asielzoekers en vluchtelingen bestaat er vrijwel geen onderscheid tussen deze beide groepen. Het CGV vervult in de gezondheidszorg een brugfunctie en draagt zorg voor het opvullen van leemtes die voor deze groepen in de zorg bestaan. Het hiernavolgend verslag betreft de (specifieke) gezondheidszorg voor beide groepen.

Het CGV heeft naast de uitvoering van zijn taken in het afgelopen halfjaar relatief veel tijd besteed aan bijsturing van de organisatie en aan het onderzoek naar de mogelijkheden van verzelfstandiging van het CGV. Ook vraagt de uitvoering van het regeringsstandpunt met betrekking tot het PBOG-advies (Projectgroep Behandeling Oorlogs-en Geweldsgetroffenen) de aandacht van het CGV.

4.3.1. In en rond de opvangcentra

In alle centra nam de verblijfsduur van asielzoekers toe. Dit leidde in meerdere centra tot individuele en soms onderlinge spanningen, merkbaar onder andere aan een toename van de medische consumptie. Bij het CGV was sprake van grotere druk op de inloopspreekuren.

De afstemming met de huisartsen rond de centra was een belangrijk punt van aandacht. Onder auspiciën van de Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV) werden regionale bijeenkomsten georganiseerd van CGV-medewerkers en aan de centra verbonden huisartsen.

Over en weer was er waardering voor elkaars werk, maar de mogelijkheden van de huisartsen in de centrale opvang zijn beperkt. Met name hebben zij nauwelijks gelegenheid ondersteuning te bieden bij psychische en sociale problematiek, die nijpender wordt bij de langere verblijfsduur in de centra. Dit betekent een extra druk op het werk van de CGV-hulpverleners.

In toenemende mate arriveren naast alleenstaanden, ook onbegeleide minderjarigen en grote gezinnen als asielzoekers, hetgeen van invloed is op de medische zorg.

Door de verpleegkundigen in de centra wordt veel aandacht besteed *aan uitleg omtrent zuigelingen- en kindervoeding, hygiënische adviezen* en overdracht naar het consultatiebureau bij uitplaatsing. Speciale aandacht zal besteed worden aan de minderjarigen die in Huize Valentijn te Apeldoorn verblijven (zie 4.2.2.).

Geregeld melden zich ook ernstig gehandicapte asielzoekers, voor wie met zorg hulp, begeleiding en voorzieningen worden georganiseerd. De financiële kant vormt hierbij een knelpunt, aangezien asielzoekers geen recht kunnen doen gelden op AWBZ-voorzieningen.

Met enige regelmaat worden infectieziekten vastgesteld, waaronder enkele gevallen van tuberculose.

In sommige regio's is het consultatiebureau voor tuberculosebestrijding nog niet geheel ingesteld op de toegenomen werkdruk door de aanwezigheid van een asielzoekerscentrum, met als gevolg vertraging alvorens een eerste onderzoek kan worden verricht. Ten behoeve van asielzoekers en vluchtelingen bracht de Koninklijke Nederlandse Centrale Vereniging ter bestrijding der Tuberculose in de verslagperiode in 18 talen voorlichtingsmateriaal over het onderzoek naar tuberculose uit.

Naar aanleiding van de regionale bijeenkomsten betreffende de afstemming van de centrale en decentrale opvang werd geconstateerd dat er een spanningsveld bestaat tussen enerzijds het overdragen van voldoende informatie, zodat een goede opvang mogelijk is, en anderzijds het waarborgen van de privacy van individuele asielzoekers. Groot belang werd gehecht aan tijdige overdracht van in de centra verzamelde medische gegevens naar de huisarts in de gemeente van uitplaatsing. Het CGV investeert hierin veel energie.

In mei 1990 werd op een symposium aandacht besteed aan het tienjarig bestaan van de Eerste Medische Opvang voor uitgenodigde vluchtelingen. Een van de conclusies was dat de eerste medische opvang en categorale hulpverlening voor vluchtelingen en asielzoekers een duidelijk bestaansrecht hebben en als zodanig herkenbaar moeten blijven. Het verslag van het symposium wordt in september 1990 gepubliceerd.

In opdracht van de Geneeskundige Hoofd Inspectie en in overleg met de CGV-directie werd een aanvang gemaakt met een onderzoek naar de kwaliteit van de Eerste Medische Opvang. Het resultaat van dit onderzoek wordt in de tweede helft van dit jaar verwacht.

4.3.2. Medische zorg in de gemeenten

Reeds in 1988 is gebleken dat het organisatorisch vrijwel ondoenlijk is, asielzoekers die niet (direct) in AZC's geplaatst worden een even uitgebreide medische opvang te bieden als in de AZC's geschiedt. Om die reden zien de ambulante verpleegkundigen van het CGV er op toe dat asielzoekers die in de noodopvangcentra zijn geplaatst zoveel mogelijk gebruik maken van de reguliere zorg. Veel aandacht wordt ook decentraal besteed aan het tijdig verwijzen naar de consultatiebureaus voor TBC-bestrijding en GVO-activiteiten (Gezondheid Voorlichting en Opvoeding).

De aard en de omvang van de medische en psychosociale problematiek, waarmee de asielzoekers en vluchtelingen voor hulpverlening naar het CGV komen, zijn ten opzichte van die in 1989 niet veranderd: bijvoorbeeld problemen die samenhangen met (de stagnerende verwerking van) het traumatisch verleden of met de lange duur van de asielprocedure (en de daarmee samenhangende ledigheid), maar ook met de terugkeer naar eigen land (bijvoorbeeld Latijnsamerikaanse vluchtelingen).

Per maand kwamen via de zogenaamde bureaudienst van het CGV – evenals in de tweede helft van 1989 – gemiddeld 100 telefonische verzoeken om informatie, advies, consultatie of verwijzing (naar het CGV) bij de bureaudienst binnen.

Het percentage vluchtelingen en asielzoekers, dat zelf telefonisch contact opnam met de bureaudienst, steeg ten opzicht van dat in 1989. Relatief veel tijd werd door de bureaudienst besteed aan het voldoen aan verzoeken aangaande indicatiestelling voor plaatsing in Abri (voorheen genaamd: tussenvoorziening in Amsterdam) en advisering omtrent (her)huisvesting van asielzoekers vanwege problemen met de gezondheid. Ook waren er geregeld telefonische contacten over (al dan niet geslaagde) zelfmoordpogingen (gemiddeld drie per maand) en over hongerstakingen in gemeenten (gemiddeld twee per maand). Hierbij zij opgemerkt dat niet in alle gevallen van een zelfmoordpoging of een hongerstaking contact met het CGV wordt opgenomen.

Het tot stand brengen van verwijzingen naar instellingen in de geestelijke gezondheidszorg is (ook) voor het CGV vaak nog moeizaam: ten dele ligt hier een probleem van financieel-organisatorische aard aan ten grondslag (asielzoekers vallen niet onder de AWBZ) en ten dele is het ook een (door bijvoorbeeld Riagg-medewerkers ervaren) gebrek aan deskundigheid. De Sociaal Psychiatrische Dienst voor Vluchtelingen (SPDV) in Amsterdam heeft een projectplan opgesteld gericht op het bevorderen van de deskundigheid rond hulpverlening aan vluchtelingen en asielzoekers in de ambulante gezondheidszorg. Samen met de medewerkers van de CGV-regioteams heeft de coördinator van de SPDV alle Riagg-managementberaden bezocht teneinde de uitwerking van het projectplan te bespreken.

Bij hulpverleners in de eerstelijns gezondheidszorg blijkt ook een duidelijke behoefte te bestaan aan deze deskundigheidsbevordering (een uitspraak op basis van een steekproef in vier provincies bij huisartsen, maatschappelijk werkers en wijkverpleegkundigen).

Het CGV zal in de tweede helft van dit verslagjaar evenals de SPDV de

deskundigheidsbevordering van de reguliere zorg meer projectmatig aanpakken, in samenwerking enerzijds met de SPDVen anderzijds met de instellingen voor oorlogsgetroffenen, conform het regeringsstandpunt ten aanzien van het advies van de PBOG.

4.4. Onderwijs

Algemeen

Gedurende de verslagperiode zijn weer enige tientallen (kinderen van) vluchtelingen ingestroomd in het onderwijs. Teneinde meer inzicht te krijgen in de onderwijsproblematiek van vluchtelingen wordt momenteel in het kader van het ICM-onderzoeksprogramma «Minderheden» een onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek moet gegevens leveren over de kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van zowel de vraag naar onderwijs als het aanbod hiervan. Het gaat daarbij om leerplichtige en niet-leerplichtige vluchtelingen. Voor wat betreft deze laatste groep worden vooral de taalcursussen in beschouwing genomen. In het onderzoek zal eveneens – zij het indirect – aandacht worden besteed aan het onderwijs aan asielzoekers. In veel gevallen hebben de inmiddels erkende vluchtelingen, toen hun asielprocedure nog liep, terecht of onterecht gebruik gemaakt van onderwijsfaciliteiten. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de Stichting Centrum voor Onderwijsonderzoek in Amsterdam en zal in het najaar 1990 worden afgerond.

4.4.1. Basisonderwijs

Voor het schooljaar 1990 zijn extra faciliteiten toegekend ten behoeve van leerlingen van verschillende nationaliteiten, die zijn binnengekomen bij de centrale opvang op de Heuvellaanschool in Apeldoorn. Deze leerlingen worden na de Centrale Opvang verspreid over diverse scholen in de opvanggemeenten. Aan deze scholen, waar Vietnamese, Cambodjaanse en Iraanse leerlingen geplaatst worden, zijn extra formatieplaatsen toegekend. De vraag naar lessen in de eigen taal en cultuur neemt toe. De verwezenlijking hiervan is niet altijd gemakkelijk vanwege het schaarse aanbod van leerkrachten uit de betreffende taalgroepen.

4.4.2. Voortgezet onderwijs

Kinderen van vluchtelingen die in aanmerking komen voor voortgezet onderwijs worden opgevangen op het Christelijk Lyceum te Apeldoorn. Ten behoeve daarvan is voor het Christelijk Lyceum een afzonderlijke regeling getroffen die inhoudt dat de school een vast aantal leseenheden ontvangt.

In de kerngemeenten is in de regeling voor tussentijdse instroom de drempel van tien leerlingen losgelaten, mits deze leerlingen gezamenlijk één school bezoeken.

Onderwijs in de eigen taal en cultuur is in principe ook in het voortgezet onderwijs mogelijk en werd verzorgd voor Vietnamese, Iraanse en Zuid-Amerikaanse leerlingen.

5. FINANCIËLE BIJDRAGEN AAN INTERNATIONALE VLUCHTELINGENPROJECTEN

In de periode van 1 januari tot 1 juli 1990 droeg Nederland in totaal f 4 243 354 bij aan de internationale hulp ten behoeve van vluchtelingen.

Dit bedrag staat los van de jaarlijkse reguliere bijdrage van f 16,5 mln. en de éénmalige extra bijdrage van f 10 mln. aan UNHCR's begroting en die van f 6,06 mln. aan de begroting van UNRWA.

Eerstgenoemd bedrag kan als volgt worden onderverdeeld:

Latijns Amerika	
– directe hulp aan vluchtelingen	123 548
– hulp gericht op integratie in asielland	49 421
– hulp bij vrijwillige repatriëring en reïntegratie in land van oorsprong	–
Totaal	**172 969**
Afrika	
– directe hulp aan vluchtelingen	650 000
– hulp gericht op integratie in asielland	–
– hulp bij vrijwillige repatriëring en reïntegratie in land van oorsprong	–
Totaal	**650 000**
West en Zuidwest Azië	
– directe hulp aan vluchtelingen	–
– hulp gericht op integratie in asielland	1 447 500
– hulp bij vrijwillige repatriëring en reïntegratie in land van oorsprong	–
Totaal	**1 447 500**
Azië en Oceanië	
– directe hulp aan vluchtelingen	1 371 160
– hulp gericht op integratie in asielland	–
– hulp bij vrijwillige repatriëring en reïntegratie in land van oorsprong	601 725
Totaal	**1 972 885**
Wereldwijd	
– totaal directe hulp aan vluchtelingen	2 144 708
– totaal hulp gericht op integratie in asielland	1 496 921
– totaal hulp bij vrijwillige repatriëring en reïntegratie in land van oorsprong	601 725
Totaal	**4 243 354**

Van dit totaalbedrag betrof f 2 171 921 bijzondere bijdragen aan UNHCR en f 2 071 433 bijdragen via non-gouvernementele organisaties.

Zuidelijk Afrika

Via ANC is voor geheel 1990 een bedrag beschikbaar gesteld van f 550 000

Midden Amerika

Lastens begrotingscategorie II-c werd f 2 750 875 besteed aan hulp voor vluchtelingen.

BIJLAGE 1

Een gespecificeerd overzicht van het aantal asielzoekers dat zich in de eerste zes maanden van 1990 meldde

Nationaliteit	jan 90	febr 90	mrt 90	apr 90	mei 90	juni 90	totaal
Afghanistan	61	161	45	57	39	46	409
Albanië	2		1	4	6	2	15
Algerije	12	6	5	2	10	4	39
Angola	25	30	49	14	13	7	138
Bangla Desh	3	12		13	7	11	46
Bulgarije	12	2	4	4	25	28	75
China	12	15	21	23	34	72	177
Egypte	9	2	2		3	7	23
Ethiopië	131	69	90	57	72	63	482
Ghaba	51	48	64	83	107	61	414
Guinee	1	1	4	3	2	1	12
Hongarije	17	17	20	5	3	6	68
India	23	18	26	24	16	10	117
Irak	20	11	52	61	76	18	238
Iran	83	46	90	77	93	100	489
Joegoslavië	61	19	26	38	54	17	215
Jordanië	3	1	1		8		13
Libanon	409	356	93	69	37	26	990
Liberia	4	2	1	3	1	5	16
Marokko	4	5	3	7	3	2	24
Nigeria	69	72	59	66	106	99	471
Pakistan	21	19	18	9	13	15	95
Peru	4	2	3	6		1	16
Polen	81	59	70	97	106	114	527
Roemenië	23	19	73	37	55	79	286
Somalië	149	136	80	87	124	163	739
Sovjet Unie	10	13	5	4	8	20	60
Sri Lanka	225	179	228	193	170	193	1188
Staatloos	181	32	37	25	14	15	304
Suriname	35	26	20	32	25	24	162
Syrië	108	40	8	29	22	39	246
Togo	4	3	9	6	1	9	32
Tsjecho Slowakije	7	5	4	1	3		20
Turkije	107	47	64	38	48	54	358
Vietnam		2	1	5	4	4	16
Zaïre	39	14	26	17	16	16	128
Zuid Afrika	7	1	5	1	4	3	21

Landen waarvan tien of minder onderdanen in Nederland asiel hebben aangevraagd, zijn hier niet genoemd. Die cijfers zijn wel in onderstaande totalen verwerkt.

Totaal	2042	1522	1328	1217	1352	1347	8808
mannen	1389	1096	992	862	950	962	6251
vrouwen	653	426	336	355	402	385	2557
kinderen	500	350	203	174	189	206	1622

BIJLAGE 2

Quotumoverzicht 1 januari 1990 – 1 juli 1990.

– Contingent:	
Vietnamezen	197
Iraniërs	172
Irakezen	35
subtotaal	404
– Emergency cases	2
– Twenty Or More	31 (10 gehandicapten en 21 familieleden)
– Gezinshereniging:	
– ODP	43
– overige gezinsherenigingen	10
totaal	53
– Neddrill:	6
totaal	494

Aantal opgevangen vluchtelingen 1 januari 1990 – 1 juli 1990
Totaal: 298

BIJLAGE 3

Nieuwe kerngemeenten 1 januari 1990 – 1 juli 1990

Gemeente	Vluchtelingen
Emmen	Vietnamezen
Maarssen	Vietnamezen
Amersfoort	Iraniërs
Eindhoven	Iraniërs